

Wyrok z dnia 3 kwietnia 2008 r.

II UK 172/07

Ekwiwalenty pieniężne wypłacane pracownikom z tytułu kosztów przejazdów do pracy na podstawie układów zbiorowych pracy, regulaminów wynagradzania lub przepisów o wynagradzaniu podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (§ 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.).

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 kwietnia 2008 r. sprawy z wniosku Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego „A.” - Adam W. w B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. z udziałem zainteresowanego Roberta G. o składki, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2007 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. zasądził na rzecz wnioskodawcy od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 16 stycznia 2007 r. wydanym w sprawie Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego „A.” Adama W. w B., z udziałem zainteresowanego Roberta G., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 20 kwietnia 2005 r., w którym Sąd ten zmienił decyzję ZUS z dnia 15 listopada 2004 r. i orzekł,

że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanego Roberta G. w miesiącach od grudnia 2002 r. do marca 2003 r. nie obejmuje zwrotu kosztów dojazdu do pracy.

W sprawie tej ustalono, że Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „A.” Adama W. w B. (powoływane dalej jako Przedsiębiorstwo lub pracodawca), finansowało niektórym pracownikom bilety na dojazdy do pracy w oparciu o regulamin wynagrodzenia. Zainteresowany Robert G., mieszkający w W., poza miejscem pracy w B., otrzymywał zwrot gotówki za zakupione bilety miesięczne w okresie od grudnia 2002 r. do marca 2003 r. Zwrot kosztów za bilet miesięczny wypłacany był na koniec każdego miesiąca razem z wynagrodzeniem, na podstawie odrębnej listy płac. Warunkiem wypłaty było okazanie biletu miesięcznego zakupionego przez pracownika. Od zwróconych kosztów nie odprowadzono składek na ubezpieczenie. Zainteresowany spełniał warunki regulaminu dotyczące przyznania zwrotu kosztów dojazdów (Dział II art. 2 pkt 4 regulaminu wynagradzania). Decyzją z dnia 15 listopada 2004 r. ZUS orzekł, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanego w spornym okresie obejmuje również zwrot kosztów dojazdu do pracy.

Rozpoznając odwołanie pracodawcy od tej decyzji Sąd Okręgowy uznał, że pod pojęciem korzyści materialnej, użytym w § 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161 poz. 1106 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z 18 grudnia 1998 r. lub rozporządzeniem), można rozumieć zysk pieniężny, a więc także ekwiwalent pieniężny. Zgodnie z tym rozporządzeniem, korzyść materialna powinna wynikać z regulaminu i polegać na korzystaniu z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji. Okoliczność ta została udowodniona zeznaniami świadków, którzy potwierdzili konieczność okazywania biletów miesięcznych w celu otrzymania zwrotu kosztów dojazdów do pracy. Dlatego Sąd pierwszej instancji zmienił decyzję organu ubezpieczeń społecznych, uznając, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne nie obejmuje zwrotu kosztów dojazdu do pracy. Jednocześnie Sąd ten zwrócił uwagę, że rozporządzenie z 18 grudnia 1998 r. nie wymaga od pracodawców przedstawiania dowodów zakupu biletów miesięcznych przez pracowników, nie stawia nawet wymogu, że mają to być bilety miesięczne na przejazdy środkami lokomocji ani nie określa bliżej owych środków lokomocji. Brak zatem pod-

staw prawnych do wymagania przez organ ubezpieczeń społecznych w trakcie kontroli przedstawienia dowodów zakupu biletów miesięcznych.

Sąd Apelacyjny uznał apelację organu ubezpieczeń społecznych za nieuzasadnioną i podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że z podstawy wymiaru składek wyłączone są korzyści materialne polegające na uprawnieniu do bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, w tym także za przekazywane pracownikom bilety okresowe lub tzw. legitymacje zniżkowe uprawniające do określonej ulgi przejazdowej, również wtedy, gdy pracodawca wypłacił pracownikom zwrot kwot na pokrycie kosztów przejazdu środkami lokomocji. W oparciu o regulamin wynagradzania pracodawca finansował zainteresowanemu bilety na dojazd do pracy w okresie objętym zaskarżoną decyzją. Zwrot gotówki za zakupione miesięczne bilety dokonywany był po upływie miesiąca, za okazaniem biletu, za pokwitowaniem na odrębnej liście i w terminie wypłaty wynagrodzenia, a więc pracownik otrzymywał rekompensatę z tytułu zakupu biletów miesięcznych w momencie uprawniającym do zwrotu. Ustalenia tego nie podważa brak dokumentów zakupu przez pracowników tych biletów, ponieważ „nie forma organizacyjna świadczy o tytule określonej wypłaty i o ewentualnym obowiązku odprowadzenia od niej składek na ubezpieczenia społeczne, ale postanowienia regulaminu wynagrodzeń”.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik organu rentowego podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. § 1 i § 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r., przez przyjęcie, że w oparciu o treść § 2 pkt 26 tego rozporządzenia z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe wyłączone są korzyści materialne wynikające z regulaminów wynagradzania, a polegające na korzystaniu z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji. W ocenie skarżącego, rozporządzenie enumeratywnie określa sytuacje, w których uzyskane świadczenie nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, a postanowienie regulaminu firmy „A.” zakłada jedynie, że pracodawca będzie finansował pracownikom bilety za dojazdy do pracy pod warunkiem przepracowania pełnego miesiąca. Tymczasem takich biletów pracodawca nie okazał w trakcie postępowania kontrolnego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżący powołał się na inny wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, w sprawie o sygn. akt III AUa 2360/05, wydany w identycznym stanie faktyczno-prawnym, dotyczącym tego samego pracodawcy (firmy „A.”), w którym Sąd ten uznał, że „zwolnione z podstawy wymiaru składek pozostają korzyści

materialne polegające na uprawnieniu do bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji tj. przekazywane pracownikom tzw. legitymacje zniżkowe uprawniające do ulgowych przejazdów, o ile pracodawca nie wypłacił z tego tytułu ekwiwalentu pieniężnego”. Jeżeli zatem firma „A.” wypłacała niektórym pracownikom na podstawie art. 2 pkt 4 regulaminu wynagradzania określone kwoty przeznaczone na pokrywanie dojazdów środkami lokomocji (ekwiwalent pieniężny), to należy uznać je za przychód pracownika ze stosunku pracy w myśl art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.). Przepis ten stanowi, że za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń. Wobec tego odmiennego stanowiska innego składu Sądu Apelacyjnego w sprawach o identycznej podstawie faktycznej i prawnej zajęcie stanowiska przez Sąd Najwyższy jest, zdaniem skarżącego, w pełni uzasadnione i konieczne.

W konsekwencji skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, ewentualnie uchylenia i zmiany zaskarżonego wyroku przez uznanie, że wypłaty dokonywane na rzecz pracowników powoda w postaci zwrotu kosztów przejazdów są przychodem i stanowią podstawę wymiaru składek, a wobec tego istnieje obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne.

W odpowiedzi na skargę Przedsiębiorstwo wniosło o jej oddalenie jako bezzasadnej ze względu na brak przesłanek wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a także o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawana skarga kasacyjna jest ogólnikowa, mało precyzyjna oraz bezzasadna. Przede wszystkim została ona oparta wyłącznie na zarzucie naruszenia przepisu prawa materialnego, co sprawiało, że wobec braku proceduralnych zarzutów kasacyjnych Sąd Najwyższy był związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Wynikało z nich, że zainteresowani pracownicy mieszkający poza miejscem zatrudnienia w B. otrzymywali

zwrot pieniędzy za zakupione bilety miesięczne na dojazdy do pracy. Zwrot tych kosztów dokonywany był na koniec każdego miesiąca, razem z wynagrodzeniem, na podstawie odrębnej listy płac. Warunkiem wypłaty było okazanie biletu miesięcznego zakupionego przez pracownika. Zainteresowani pracownicy spełniali warunki zakładowego regulaminu wynagradzania dotyczące przyznawania zwrotu kosztów dojazdów do pracy środkami lokomocji. Skarżący w żaden sposób nie podważył też stanowiska Sądu Apelacyjnego, że zgromadzony materiał dowodowy w sprawie wykazał, iż pracodawca dokonywał zwrotu kwot wydatkowanych przez pracownika tytułem zakupu biletów miesięcznych za dany miesiąc, „a więc otrzymywał rekompensatę z tego tytułu w momencie uprawniającym do zwrotu. Brak kopii zakupionych przez pracownika biletów nie neguje celu spełnionego świadczenia”. Wszystko to prowadziło do akceptacji poglądu, że ocena, czy zainteresowani pracownicy spełniali warunki do korzystania ze zwrotu kosztów przejazdów środkami lokomocji (kosztów biletów miesięcznych PKP) podlegała weryfikacji według postanowień zakładowego aktu płacowego, które nie wymagały „od pracodawców dowodu zakupu biletów miesięcznych dla pracowników”. Nie stawiano w nim „wymogu, że mają to być bilety miesięczne na przejazdy środkami lokomocji. Nie określa się nawet bliżej owych środków lokomocji”. Skoro z treści § 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r. wynika, że podstawy wymiaru składek nie stanowią przychody w postaci korzyści materialnych wynikających z układów zbiorowych pracy, regulaminów wynagradzania lub przepisów o wynagradzaniu polegające między innymi na korzystaniu z odpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, to do materii normatywnej tych aktów lub przepisów prawa pracy należy określanie tego rodzaju korzyści materialnych, które są wyłączone z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Wprawdzie zgodzić się trzeba, że wyłączenia przychodów w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągniętych przez pracowników z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, następuje wyłącznie w przypadkach enumeratywnie wskazanych w § 2 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r., ale nie oznacza to, że sytuacje te podlegają restrykcyjnej wykładni zwężającej. Dotyczy to w szczególności mało precyzyjnego stanowiska organu ubezpieczeń społecznych, który w skardze kasacyjnej oczywiście błędnie zinterpretował § 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia, wyłączający z podstawy wymiaru składek korzyści materialne wynikające z układów zbiorowych pracy, regulaminów wynagradzania lub przepisów o wynagradzaniu i polegające na korzystaniu z odpłatnych lub

częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, twierdząc, iż przepis ten dopuszcza zwolnienie tylko „przekazywanych pracownikom tzw. legitymacji zniżkowych uprawniających do ulgowych przejazdów, o ile pracodawca nie wypłacił z tego tytułu ekwiwalentu pieniężnego”. Jest to nieuprawniona wykładnia restrykcyjna, której nie uzasadnia wymowa normatywna § 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia, prowadząca do wniosku, że wszelkie korzyści materialne uzyskiwane przez pracowników na zasadach wynikających z układów zbiorowych pracy, regulaminów wynagradzania lub przepisów o wynagradzaniu z tytułu korzystania z odpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji nie wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Oznacza to, że każde przysporzenie majątkowe, w tym także ekwiwalenty pieniężne z tytułu ponoszonych kosztów przejazdów do pracy środkami lokomocji wypłacane pracownikom przez pracodawcę na podstawie aktów lub przepisów prawa pracy, podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek (§ 2 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r.).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., obciążając pozwanego organ ubezpieczeń społecznych kosztami postępowania kasacyjnego.

=====